

Φιλοευρωπαϊκός επαρχιωτισμός

26/11/2011

του Σωτήρη Βαλντέν

Τη χειρότερη υπηρεσία στην ευρωπαϊκή υπόθεση, αλλά και στην αντίκρουση των (ακόμη) μειοψηφικών αντιευρωπαϊκών δυνάμεων στη χώρα μας, προσφέρουν κατά τη γνώμη μου όσοι ταυτίζουν την Ευρώπη με την άθλια πολιτική που ασκεί η σημερινή συντηρητική της ηγεσία, ιδιαίτερα στην αντιμετώπιση της κρίσης του ευρώ, και μάλιστα απέναντι στην Ελλάδα.

Το αδύνατο έργο της υπεράσπισης της πολιτικής της τρούικας

Θυμόσατε όλους αυτούς που ζητωκραύγαζαν υπέρ του μνημονίου («αν δεν υπήρχε θα έπρεπε να το εφεύρουμε», κλπ.), που ηδονίζονταν με την σαρωτική αυτομαστίγωση των Ελλήνων ("φταίμε, μας αξίζει η τιμωρία") και πολλαπλασίαζαν τις δηλώσεις ευγνωμοσύνης προς την κα Μέρκελ που δήθεν μας σώζει από την καταστροφή ενώ εμείς είμαστε αχάριστοι; Θυμόσατε τις βαθυστόχαστες αναλύσεις που ανήγαγαν την κακοδαιμονία της χώρας σχεδόν στο DNA των κατοίκων της, συναγωνιζόμενοι σ' αυτό το γερμανικό Bild και τον Samuel Huntington (και ισοπεδώνοντας όλες τις περιόδους και κυβερνήσεις της χώρας από απαρχής έθνους);

Θυμόσατε τι απαντούσαν όταν τους επισήμαιναν ότι για την ελληνική κρίση δεν ευθύνεται μόνο η Ελλάδα (και ασφαλώς όχι όλοι οι Έλληνες), αλλά και η ανεξέλεγκτη αστάθεια του παγκοσμιοποιημένου καπιταλισμού, οι ασκούμενες νεοφιλελεύθερες πολιτικές στην ευρωζώνη και η έλλειψη ηγεσίας στην Ευρώπη; Όταν υποστηρίζονταν ότι η επιβληθείσα συνταγή είναι άκρως ακατάλληλη ως μη βιώσιμη οικονομικά, κοινωνικά και πολιτικά; Ωραία όλα αυτά, μας έλεγαν, αλλά εδώ είναι Ελλάδα, έχουμε τους συνδικαλιστές της ΔΕΗ, τον Τσίπρα και την Παπαρήγα (κάποιοι ανέφεραν και τον Σαμαρά) και σ' αυτούς πρέπει να απαντάμε. Και έτσι, για να απαντήσουν στον Τσίπρα, πολλοί εκσυγχρονιστές (και όχι οι λίγοι δηλωμένοι νεοφιλελεύθεροι) μεταλλάσσονταν σε ένθερμους υποστηρικτές της οφθαλμοφανώς απαράδεκτης και ατελέσφορης πολιτικής της δεξιάς στην Ευρώπη.

Γρήγορα βέβαια άρχισε να φαίνεται ότι η πολιτική του μνημονίου ήταν καταστροφική και μας βύθιζε παραπέρα στην κρίση, τα χρέη, την ανεργία και την ασήκωτη λιτότητα. Αρχικά οι «μνημονιακοί» μας συγκέντρωσαν τα πυρά τους και πάλι στην Ελλάδα και τους Έλληνες. Εξίσωναν μάλιστα ως υπεύθυνους τους πολίτες που αντιδρούν, προς την παράλυτη κυβέρνηση Παπανδρέου. Ήταν η φάση των εκκλήσεων για «τόλμη» στην εφαρμογή του μνημονίου. Τι κι αν η Ευρώπη κι ο κόσμος όλος βοούσε από την ανικανότητα των ηγετών της να αντιμετωπίσουν την εντεινόμενη κρίση του ευρώ και την ακαταλληλότητα των συνταγών τους; Τι κι αν οι «αγανακτισμένοι» καταλάμβαναν τις πλατείες παντού στην οικουμένη και έγκυρες εφημερίδες του κατεστημένου συνιστούσαν να σκύψουμε με προσοχή στο φαινόμενο; Οι εδώ ευρωπαϊστές άφηναν στο απυρόβλητο την κα Μέρκελ με τις δηλώσεις της για «τεμπέληδες Έλληνες» («σάμπως δίκιο δεν έχει, είναι δυνατόν οι Γερμανοί να δουλεύουν για μας;») και τις πολιτικές της. Και κατήγγελλαν την ετερογένεια των

«αγανακτισμένων» (λες και ποτέ τέτοιες αντιδράσεις μπορεί να έχουν ιδεολογική και πολιτική συνοχή). Ούτε και διερωτώνταν πώς είναι δυνατόν να είναι σωστή μια πολιτική που είναι καταφανώς ανεφάρμοστη, αφού στρέφει εναντίον της όλον τον κόσμο και είναι αδύνατο να εφαρμοστεί από τη διοίκηση και τους πολιτικούς.

Όμως (δυστυχώς) ο κατήφορος του ευρώ και της χώρας συνεχίστηκε. Σήμερα πια ούτε και το Bild δεν μπορεί να ισχυριστεί ότι το ευρώ καταρρέει λόγω των τεμπέληδων Ελλήνων. Έχει γίνει κοινός τόπος ότι η μεγίστη ευθύνη βρίσκεται στο Βερολίνο που με το στενό εγωισμό του και την έλλειψη ηγετικής ικανότητας δυναμιτίζει την Ευρώπη. Πολλαπλασιάζονται οι φωνές που αναγνωρίζουν ότι η απεριόριστη λιτότητα για τις υπερχρεωμένες χώρες αποτυχαίνει παταγωδώς. Έχει ξεσηκωθεί κατακραυγή ενάντια στην αποικιακού τύπου νοοτροπία του υπό την κα Μέρκελ γαλλογερμανικού διευθυντηρίου. Αυτή η νοοτροπία, που ενίοτε εγγίζει τα όρια του ρατσισμού, καταστρέφει τον βαθύτερο συνεκτικό ιστό της ευρωπαϊκής οικογένειας που με τόσο κόπο οικοδομήθηκε μετά τη λαίλαπα του ναζισμού.

Από την ηθικολογία στο "ρεαλισμό"

Μπροστά στις εξελίξεις αυτές, η επιχειρηματολογία των καθ' ημάς «μνημονιακών» εγκαταλείπει την καλβινιστική ηθικολογία (κάποιοι πλέον χαρακτηρίζουν ως ψευδοπρόβλημα το αν είμαστε υπέρ ή κατά του μνημονίου) και προσγειώνεται στο πιο ρεαλιστικό πεδίο του σκληρού δилήμματος «μέσα ή έξω από την Ευρώπη», με δεδομένο το διεθνή συσχετισμό δυνάμεων, μας αρέσει δεν μας αρέσει το μνημόνιο.

Πράγματι, εκεί που (μας) φτάσανε, το δίλημμα αυτό είναι υπαρκτό. Και είναι ένα δίλημμα που μπορεί να γίνει κατανοητό και από τον πολίτη, ιδίως εφόσον δεν συνοδεύεται από ιδεολογικά περιβλήματα περί του ορθού (ή και δίκαιου!) των ασκουμένων πολιτικών. Όλοι κατάλαβαν ότι το απονενομημένο διάβημα του Παπανδρέου για δημοψήφισμα αποτελούσε μια πρόκληση προς τους ισχυρούς της γης που θα μπορούσε να έχει καταστροφικά αποτελέσματα (Ήταν όμως και μια εκβιαστική πρόκληση προς τον Έλληνα πολίτη που του ζητούσαν να εγκρίνει τον ακρωτηριασμό του στο όνομα της επιλογής του υπέρ της Ευρώπης).

Όμως το να πιστεύεις ότι η παραμονή μας στο ευρώ αποτελεί μείζονα εθνικό στόχο και να αναγνωρίζεις ότι μια μικρή χώρα δεν μπορεί να αγνοεί τον εθνικό και πολιτικό συσχετισμό των δυνάμεων, δεν σημαίνει και ότι θα πρέπει να συμβάλεις και εσύ στην διαιώνιση μιας πολιτικής που οδηγεί μαθηματικά Ελλάδα και Ευρώπη στο γκρεμό:

- Δεν σημαίνει ότι θα πρέπει να συρρικνώνεις την επιχειρηματολογία σου στην τρομοκράτηση των Ελλήνων και μάλιστα συνηγορώντας με τα τυχοδιωκτικά σενάρια των πιο ακραίων Γερμανών για το πόσο εύκολο είναι –θεσμικά, οικονομικά και πολιτικά- να αποπεμφθούμε από το ευρώ.
- Δεν σημαίνει ότι, απορρίπτοντας την πολιτική του τσαμπουκά ή και του «τζάμπα μάγκα», θα πρέπει να απόσχεις από το να αμφισβητείς ενεργά στο ευρωπαϊκό πλαίσιο τη σημερινή πολιτική, ιδίως από την άποψη της οικονομικής και κοινωνικοπολιτικής βιωσιμότητάς της.
- Δεν σημαίνει ότι πρέπει να αποδέχεσαι την υποκατάσταση της κοινοτικής Ευρώπης, οικοδομημένης πάνω σε κοινά συμφωνημένους κανόνες και με δημοκρατικό έλεγχο (που χρειάζεται ενίσχυση) από την ανεξέλεγκτη ηγεμονία ενός κράτους-μέλους και τις εκάστοτε διαθέσεις των ηγετών του.

- Δεν σημαίνει –για όσους έχουν ως σημείο αναφοράς την δημοκρατική αριστερά– ότι θα πρέπει να αρνείσαι ή να παρασιωπάς το ιδεολογικό πρόσημο του γερμανογαλλικού διευθυντηρίου και των συνταγών του.

Με άλλα λόγια, ρεαλισμός δεν σημαίνει και υιοθέτηση του λόγου των συντηρητικών ολετήρων της Ενωμένης Ευρώπης, ούτε και απεμπόληση κάθε διαπραγματευτικού περιθωρίου. Ρεαλισμός είναι και να κατανοείς ότι μια τυχόν ελληνική χρεοκοπία συνδέεται με την ευρύτερη κρίση του ευρώ και ότι άρα δεν εξαρτάται αποκλειστικά από την δική μας συμπεριφορά. Ρεαλισμός είναι τέλος να γνωρίζεις και ότι οι σημερινές πολιτικές είναι αδιέξοδες και να επιδιώκεις την αλλαγή τους. Το να πράττεις το αντίθετο είναι αντιπαραγωγικό και από ένα σημείο και πέρα πολιτικά και εθνικά προβληματικό.

Εντελώς επίκαιρη η συζήτηση περί εθνικής κυριαρχίας

Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η σημερινή διαμάχη περί την εθνική κυριαρχία. Στην Ευρώπη και διεθνώς έχει γίνει αντιληπτό ότι ο δημοκρατικός έλεγχος και νομιμοποίηση είναι το μεγάλο θύμα των ραγδαίων εξελίξεων της παγκοσμιοποίησης και της κρίσης του ευρώ, πράγμα που πλην των άλλων κινδυνεύει να οδηγήσει σε εκρήξεις. Οι «αγορές» αντιδρούν πιο γρήγορα από τις δημοκρατίες, η δυσλειτουργία και το δημοκρατικό έλλειμμα της ΕΕ οδήγησαν οι κυβερνήσεις 1-2 μεγάλων χωρών να αποφασίζουν για λογαριασμό των μικρότερων, κλπ. Φυσικά στη διαμάχη παρεμβαίνουν και όσοι ευρωσκεπτικιστές (ιδίως πέρα από τη Μάγχη) θεωρούν ότι εξ ορισμού η Ένωση αποτελεί άρνηση της δημοκρατίας, ενώ τα εθνικά κράτη την εγγυώνται. Όμως και στον αντίποδα των σκεπτικιστών, όσοι πιστεύουμε στην ισχυρή Ευρώπη, αναζητούμε λύσεις που θα περιλαμβάνουν τη δημοκρατική νομιμοποίηση και την υπερεθνική κοινοτική νομιμότητα γιατί, συν τοις άλλοις, θεωρούμε πως μόνο τέτοιες λύσεις είναι βιώσιμες.

Δυστυχώς και πάλι στην Ελλάδα κάποιοι ένθερμοι ευρωπαϊστές δείχνουν υπερβάλλοντα ζήλο. Στο όνομα της αντίκρουσης όσων τάσσονται κατά της ΕΕ, μας θυμίζουν ότι ο λαός μας έχει εκχωρήσει δημοκρατικά μέρος της εθνικής κυριαρχίας στην ΕΕ διαμέσου της προσχώρησής μας σ' αυτήν, και άρα πού είναι το πρόβλημα; Φαίνεται πως όλοι οι άλλοι Ευρωπαίοι που ανησυχούν και συζητούν περί εθνικής κυριαρχίας έχουν παραπλανηθεί.

Και όμως γνωρίζουμε ότι οι αυστηρότεροι κανόνες για την οικονομική διακυβέρνηση και η πολιτική ενοποίηση που σήμερα ετοιμάζονται συνεπάγονται παραπέρα εκχώρηση εθνικής κυριαρχίας. Πως ο χαρακτήρας αυτής της εκχώρησης θα εξαρτηθεί εν πολλοίς από το αν θα βασίζεται σε κοινά συμφωνημένους κανόνες μέσα από την κοινοτική μέθοδο και δεν θα συνεπάγεται μείωση του δημοκρατικού ελέγχου. Και πως οι σημερινές πρακτικές με την έξαρση του διακυβερνητισμού, τη λειτουργία του διευθυντηρίου και την προσπάθεια αποφυγής κάθε δημοκρατικού ελέγχου («οι τεχνοκράτες στην εξουσία») κινούνται προς την ακριβώς αντίθετη κατεύθυνση. Συνεπώς τα περί εθνικής κυριαρχίας όχι μόνο έχουν νόημα, αλλά είναι κρίσιμα για το μέλλον της Ευρώπης. Το να επικεντρώνουμε στην Ελλάδα τη συζήτηση στην αντίκρουση της Παπαρήγα είναι αποπροσανατολιστικό.

Η υπογραφή Σαμαρά

Στο πλαίσιο αυτό, ας δούμε και την υπόθεση της υπογραφής του Σαμαρά. Ασφαλώς δε θα συμεριριστούμε το πρόβλημα του λαϊκιστή αρχηγού της ΝΔ να τετραγωνίσει τον κύκλο με τις ακροβασίες του γύρω από τη στήριξη της σημερινής πολιτικής. Ούτε και έχουμε λόγο να τον συμπονέσουμε που συνεχώς αυτοπαγιδεύεται σε αδιέξοδα. Όμως αυτό δεν αναιρεί το ότι η προσπάθεια υποχρέωσης της δημοκρατίας μας σε ομοφωνία με γραπτές δηλώσεις νομιμοφροσύνης είναι εντελώς απαράδεκτη.

Διανοήθηκε ποτέ κανείς να ζητήσει από τον Α.Παπανδρέου συναίνεση πριν από την ένταξή μας στην ΕΟΚ; Ή από αντιπολιτεύσεις άλλων χωρών που εντάχθηκαν στην ΕΕ (ή σήμερα την Ισλανδία;). Σκέφτηκε ποτέ κανένας εταίρος των ΗΠΑ να απαιτήσει διακομματική συναίνεση πριν υπογράψει με τη Ουάσιγκτων μείζονες συμφωνίες για την ασφάλεια, το εμπόριο ή το περιβάλλον. Σάμπως οι εντάξεις και οι συμφωνίες αυτές δεν απλώνονταν και πέρα από την νομοθετική περίοδο της υπογραφής τους; Στις διακρατικές και ευρωπαϊκές σχέσεις ισχύει προφανώς η αρχή της συνέχειας του κράτους που τα δεσμεύει ως προς την υπογραφή τους. Εξάλλου η απαίτηση για υπογραφή του Σαμαρά δεν έχει καμία πρακτική σημασία: η δυνατότητα εκβιασμού της Ελλάδας με τις δόσεις και άλλα μέσα θα παραμείνει στο ορατό μέλλον. Και φυσικά, αν ο Σαμαράς είναι ψεύτης, δεν είναι η υπογραφή του που θα κάνει τη διαφορά.

Στην πραγματικότητα η απαίτηση για γραπτή δήλωση μόνο στόχο έχει την ταπείνωση της χώρας κατά τα πρότυπα των αποικιακών πρακτικών του 19ου αιώνα και που σήμερα παίρνει τη μορφή του "παραδειγματισμού". Συμβολίζει ακριβώς τη νοοτροπία ορισμένων από αυτούς που διεκδικούν την ηγεμονία της αυριανής Ευρώπης. Μόνο που έτσι θα πετύχουν μάλλον τη διάλυσή της. Φαντάζεται κανείς αλήθεια μιαν Ευρώπη στα συγκαλά της να σπρώχνει την Ελλάδα στην χρεοκοπία – διακινδυνεύοντας μαζί και την τύχη του ευρώ- απλά για να ικανοποιήσει τη ματαιοδοξία κάποιων Γερμανών; Αλλά και αντίστροφα, αν η παραζάλη στο Βερολίνο φθάσει στο σημείο να διακινδυνεύσουν το ευρώ για την υπογραφή του Σαμαρά, πιστεύει κανείς σοβαρά ότι αυτό δεν θα επαναληφθεί με άλλο πρόσχημα, όσες δηλώσεις μετανοίας και να υπογράψει η Ελλάδα;

Οι προοπτικές της κυβέρνησης Παπαδήμου

Με την ανάληψη της πρωθυπουργίας από τον Α.Παπαδήμο δικαιολογείται ασφαλώς μια κάποια ανακούφιση. Έφυγε ένας πρωθυπουργός που είχε καταστεί επικίνδυνος και ελπίζουμε ο διάδοχός του να αποφύγει τις στραβοτιμονιές και να εκπροσωπήσει με σοβαρότητα τη χώρα. Τούτου λεχθέντος, η πολιτική που καλείται να εφαρμόσει είναι η ίδια και είναι αδιέξοδη. Ας ελπίσουμε ότι θα συμβάλει στο να συνειδητοποιηθεί αυτό και διεθνώς, στο πλαίσιο της προσπάθειας σωτηρίας του ευρώ, ώστε να μη συνεχιστεί ο κατήφορος των νέων μέτρων και βαθύτερης ύφεσης κάθε φορά που δεν εκπληρώνονται οι εξωπραγματικοί στόχοι. Ας ελπίσουμε ακόμη ότι θα μπορέσει να βάλει μπρος και κάποιες μεταρρυθμίσεις –από αυτές που είναι πράγματι αναγκαίες και συμβάλλουν στην έξοδο από την κρίση- αν και το κλίμα δεν είναι ευνοϊκό. Και φυσικά ας ελπίσουμε ότι θα κατορθώσει να εισπράξει έγκαιρα την 6η δόση.

Υπάρχει όμως ένα βαθύτερο πρόβλημα. Η πρόσδεση στο ευρωπαϊκό άρμα (την οποία υποστηρίζω φανατικά) δεν είναι δυνατό επί μακρόν να στηρίζεται στην συνέχιση της σημερινής πολιτικής. Ούτε και στην αποφυγή της λαϊκής ετυμηγορίας με τεχνοκράτες

πρωθυπουργούς. Εξάλλου μια κυβέρνηση που απαρτίζεται από τρία κόμματα εκ των οποίων το ένα ήρθε στην εξουσία με το σύνθημα «λεφτά υπάρχουν» και απέτυχε παταγωδώς, το άλλο μας έφερε εδώ και στη συνέχεια επί δύο χρόνια κατάγγελλε την πολιτική που τώρα καλείται να εφαρμόσει και το τρίτο ανήκει στην ακροδεξιά, στερείται κάθε αξιοπιστίας, όποιος και να είναι ο επικεφαλής της. Φοβάμαι πως πολύ γρήγορα ο Παπαδήμος θα βρεθεί μπροστά στην πραγματικότητα ότι η χώρα, έτσι, δεν είναι κυβερνήσιμη.

Υπάρχει λοιπόν επιτακτική ανάγκη δημοκρατικής νομιμοποίησης μέσα από την προσφυγή στις κάλπες. Το ότι πιθανόν οι κάλπες να μην βγάλουν ένα «επιθυμητό» αποτέλεσμα, ας λειτουργήσει ως καμπανάκι και κίνητρο για θετικές διεργασίες στο πολιτικό σύστημα και για να απελευθερωθεί το ΠΑΣΟΚ από το σύστημα Παπανδρέου. Πάντως η χώρα δεν θα είναι λιγότερο κυβερνήσιμη μετά απ' ό,τι χωρίς εκλογές. Και σε κάθε περίπτωση, άλλος δρόμος δεν υπάρχει. Όσοι θέλουν την Ελλάδα στην Ενωμένη Ευρώπη, και μian Ευρώπη αντάξια των οραμάτων που επαγγέλλεται δεν θα πρέπει να ξεχνούν ότι αυτό δεν μπορεί παρά να συμβεί με τους πολίτες, όχι εναντίον τους.